Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXX. — Число 44. — Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 24. лютого, 1922. — VOL. XXX. — No. 44. — Jersey City, N. J., Friday, February 24, 1922. — THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

ЗАГИБІЛЬ НАЙБІЛЬШОГО АМЕРИКАНСЬКОГО ВОЗДУХОПЛАВА І 34 ОСІБ З ЙОГО ЗАЛОГИ

НА ПОЛЯХ У ВЕРДЖІНІЇ ЗГОРІВ ВОЗДУХОПЛАВ „РОМА" І ЗГИНУЛО 34 ЧЛЕНІВ ЙОГО ЗАЛОГИ. — 8 ОСІБ РАНЕНИХ, А ЛИШЕ 3 ВИЙШЛО ЦІЛО.

НОРФОЛК, ВА., 22. лютого. — Вчера стрінуло велике нещасте американський воздухоплав „Рома" і його залогу на тутешніх полях Гемптон Ровдс.

Воздухоплав (воздушний корабель) „Рома" відлетів був тому кілька годин з Вашингтону і тут спокійно плив воздухом у висоті яких 1000 стіп, коли нагло зачав спадати вдолину і занятий огнем упав долів великою купою горіючого румовища.

Залога „Роми" складалася з 45 осіб, головно з американської армії. З них 35 згинуло на місці, 8 було тяжко ранених, а лише трох якимось чудом вийшло ціло.

Нещасте „Роми" се великий удар для американського летництва.

Катастрофа, як догадуються, повстала наслідком зломаної керми і дальшого запалення та пожежі цілого воздушного корабля.

Воздухоплав „Рому" купило торік американське правительство від італійського правительства за $200,000. Він був 410 стіп довгий і виглядав як величезний морський пароплав. Був заосмотрений в італійські мотори, які гнали воздухоплав 80 миль на годину, але американські військові летуни хотіли лет воздушного великана прискорити і заміняли мотори на американські. Дали до „Роми" 6 нових моторів марки „Либерті" (звісної з часу війни) о силі по 450 сил коня. По доставі до Америки і переведених змінах в машинерії „Роми" оцінювано її тут на $1,000,000. „Рома" була гордостю американської армії і була звісна в цілому світі яко один з найбільших воздухоплавів.

Заповідають, що Конгрес у Вашингтоні зачне доходження над справою загибелі найбільшого теперішнього американського воздухоплава і відмовить дальших видатків у буджеті на воздухоплави, поки вони не могти-муть більшого забезпечення проти вибухів і страти людського життя.

Загибіль „Роми" прийшла власне в пору, коли американське правительство виготовило було плян її лету понад весь американський континент.

ПРАВИТЕЛЬСТВО ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ ІНТЕРЕСУЄТЬСЯ НЕДАЛЕКОЮ КОНФЕРЕНЦІЄЮ У СПРАВАХ БЛИЗКОГО СХОДУ.

ВАШИНГТОН, Д. К., 22. лютого. — Дня 1. марта с. р. зачнеться в Парижі конференція аліянтських премієрів у справах Близкого Сходу, а зокрема у справі зміни договору із Севр, у Франції, який підписано між аліянтськими державами і Туреччиною, а проти якого Турки протестують чинною воєнною боротьбою, що її ведуть з Греками, котрі на основі сього севрського договору вийшли побідниками.

З уваги, що ся конференція в Парижі буде рівнозначна з Найвисшою Радою, правительство Злучених Держав поручило американському амбасадорови в Лондоні, Джорджеви Гарві, взяти в ній участь і боронити інтересів Америки та її горожан.

Американське правительство обстоює засаду президента Гардинга і державного секретаря Гюса про рівність і свободу у підприємствах для всіх у цілому світі і тому хоче ту засаду піднести і на недалекій париській конференції у справі Близкого Сходу, а зокрема для оборони інтересів американських горожан, що в краях Далекого Сходу мають інтереси в копальнях нафти та в інших бизнесах або ведуть культурну роботу.

Амбасадор Гарві має заявитись за обороною американських інтересів в Мезопотамії, Персії, в Палестині, в Туреччині і на Балкані.

В американських торговельних кругах спеціяльну увагу присвячують париській конференції у справі Близкого Сходу.

Вони вказують на те, що Америка мусить інтересуватись відносинами на Близкому Сході, а зокрема долею Царгорода (Константинополя), який є ключем до торговлі з Балканом, Малою Азією, **УКРАЇНОЮ**, Кавказом і північною Персією.

ВІЙСКО В СТРАЙКОВІЙ ОБЛАСТИ В СТЕЙТІ РОВД АЙЛЕНД.

ПРАВИДЕНС, Р. АЙ., 20. лютого. — До Понтіяк, Р. Ай., прибуло стейтове війско здавити бунт сторонників страйкарів в тамошніх ткацьких фабриках. Се є кавалерія, яка має зі собою гармати і скорострілі.

Крім того візвано на поміч 4 компанії федеральної надбережної артилерії.

Фабрики в Понтіяк є власностю Б. Б. і Р. Найт Ко. Працювало там 500 робітників.

Страйк проголошено яко протест проти зменьшення заробітних платень о 20%. і підвисшення тижня праці з 48 годин на 56 годин.

Нюйорські Українці другий раз спалили польський прапор з польським орлом під польським консулятом в Ню Йорку.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 22. січня. Нині в день Вашингтона, уладила тут нюйорська „Ліга Американських Горожан і Ветеранів Українського Роду" три демонстрації і одно велике маніфестаційне віче для протесту проти польського наїзду на західні українські землі.

Наперед демонстранти розділились на дві групи. Одна пішла на долину міста під „сіти гол", а друга на гору міста під французький консулят при 9 Іст 40-ій улиці. Там уставились рядами з таблицями, які голосили про польський наїзд і розбої на українських землях і винили Францію яко опікунку Польщі за її злочини.

Відтак обі групи демонстрантів окремими дорогами удались під польський консулят при 57-ій улиці і 3-ій евені. Поляки видно сподівались української демонтрації, бо богато їх їх там було зібралось. Коли Українці уставились рядами і виняли великий червоний польський прапор з білим орлом, щоб його підпалити, приготована поліція прискочила і видерла його з рук тих, що тримали держак і запальні приляди. Але нараз прискочило кількох українських жовнірів американської армії, котрі видерли від поліції польський прапор і віддали палячам, які вже спокійно облили його бензиною і серед окликів (в англійській мові): „Ганьба Польщі! Проч з Польщею! Проч з польськими наїздами і розбоями!" спалили знамя польської неволі до тла. Згарки зібрані топтали ногами. По спаленню знамени польської неволі демонстранти зняли шапки, відспівали американський і український гимн та спокійно розійшлись домів.

ВЕЛИКЕ ДЕМОНСТРАЦІЙНЕ ВІЧЕ В НЮ ЙОРКУ.

Пополудни відбулось у великій салі „Купер Юніон Гол" при Астор плейс велике українське маніфестаційне віче також для протесту проти наїзду Польщі на західні українські землі.

Саля була заповнена. Учасників було понад 2,000; в тім чимало Американців, для поінформовання яких се віче скликано.

Головою віча був бувший президент міської ради Ню Йорку Ф. Г. ЛЯ ҐЯРДІЯ. Він виголосив вступну промову, в якій докоряв аліянтам, що оставили українські землі, а зокрема Східну Галичину в неволі Польщі, додаючи, що якби аліянти хотіли, то вистарчило-б їм сказати одно слово, аби скінчити польську неволю в українській Галичині. Він казав, що цілий американський нарід стане в обороні поневолених Українців, якщо вони зуміють як слід його про се поінформувати.

Кромі того виголосили ще довші промози по англійськи МОРҐЕН Т. ДАННОЛІ, адвокат і бувший урядовець міста Ню Йорку, і МИЛТОН РАЙТ, бувший начальник Українського Інформаційного Бюра в Ню Йорку, а по українськи Др. СЕМЕН ДЕМИДЧУК і СТЕПАН ДЕМБИЦЬКИЙ.

По промовах ухвалено відповідні резолюції, які переслано до президента Гардинга і до Конґресу у Вашингтоні.

Віче закінчилось відспіванням національних гимнів.

Нюйорська американська преса подала звіти про демонтрації і про віче.

Два дневники подали на видному місці фотографічні зимки демонстрації.

КОНФЕРЕНЦІЯ ТРОХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІВ

Французькі соціялісти разом з англійською Партією Праці роблять заходи, щоби відновити одноцілий Соціялістичний Інтернаціонал. В тій цили хотять скликати конференцію організацій та партій всіх трох Інтернаціоналів.

Зїзд незалежних соціялістів Німеччини, який відбувся з початком січня с. р., погоджуючися з такою пропозицією, звернувся до робітництва з маніфестом, щоби воно працювало в напрямі зединення та одноцільного пролетарського фронту і довело до сього, щоби всі три екзекутиви трох Інтернаціоналів скликали спільну конференцію.

Конференція мала би відбутися з весною с. р. На дневному порядку були би найважнійші справи, а саме: 1) економічне положенне Европи, 2) оборонна боротьба пролетаріяту проти реакції.

В конференції мали би взяти участь всі робітничі партії, які стоять на становищі боротьби кляс; мають за свою ціль боротьбу з капіталізмом; та признають необхідність спільної акції для всього пролетаріяту.

ЗЇЗД ЛЯЦЬКИХ КОЛЬОНІСТІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ГАЛИЧИНІ.

Дня 5. лютого, відбувся у Львові зїзд польських кольоністів зі Східної Галичини. На зїзді промовив посол Вітос.

ДОВГ САСКАЧЕВАНУ.

Загальний довг провінції Саскачевану виносить $50,124,995. Коли його розділити на 760,000 душ населення провінції, то на кожду голову припадає $54.67 довгу. При кінці 1920 р. довг Саскачевану виносив $41,549,480, або на кожду голову $49.86.

Буджет на біжучий рік буде виносити около пятнайцять міліонів долярів.

„ПОЛЬСЬКА ДЕРЖАВНА ПАРТІЯ".

З Варшави доносять:

Під впливом президента міністрів Поніковського іде праця над злиттем „конституційної" та „міщанської" партії в одну. Головним чином ходить о протиділанне впливам народово-демократичної вшехпольської партії на міщанські фахові круги.

УБИЙСТВО ЧЕРЕЗ ДОЛЯРИ В ГАЛИЧИНІ.

В Постолові, під Ліском, напали бандити на дім Андрея Бориса, і замордувавши його вистрілом з револьвера, ограбили скриню в надії, що в ній сховані доляри. Якеж було їх розчарованне, коли переконались, що куфер порожний і що з Америки привіз доляри не Андрій Борис а його сусід. Бандити помилились о один дім і замордували Бориса через помилку. Трох з них вже арештовано.

НОВА ГОЛОДІВКА ВЯЗНІВ У ЛЬВОВІ

Політичні вязні у Бриґідках розпочали з днем 14. с. м. знову голодівку наслідком нелюдського поводження з ними тюремної служби і дозорців. Судя крайно нетолерантний і не дозволяє побачення вязнів з ріднею. Трох вязнів сиділо в темниці за опір проти нелюдського поведення наглядачів.

СЕКЦІЯ ДЛЯ ПІДКАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Дня 16. січня відбулося в Празі, столиці Чехословаччини, засіданне референтів усіх міністерств у справі нової адміністративної й політичної програми для Підкарпатської України. Для сих справ зорганізовано окрему секцію в президії міністерської ради. Засіданне відбулось під проводом д-ра Бенеша.

НЕДОЛЯ ДІТИЙ ІЗЗА МОРОЗІВ В ГАЛИЧИНІ

Сильні морози, які панують тепер в Галичині, а які доходять до 25 степенів Цельзія, спричинюють часті відмороження, яких жертвою падають переважно шкільні діти. Звичайно бідні діти, які не мають в що убратись, перестуджуються та відморожують уха і пальці у рук і ніг.

СПРАВА ПРИСКОРЕННЯ ВИРІШЕННЯ ДЕРЖАВНОГО СТАНОВИЩА СХІДНОЇ ҐАЛИЧИНИ

Польський девник „Курер цодзенни", який виходить в Бостоні, Месс., у виданню з 20. с. м. подає отсю телеграму з Женеви:

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 19. лютого. — Під впливом агітації митрополита Шептицького і української іміграції в Америці на найблизшій сесії має бути розглянена справа Східної Галичини.

Після всякої імовірности Рада Ліґи Народів передасть сю справу аліянтській Найвисшій Раді. В поінформованих кругах заявляють, що постанову про приспішенне вирішення справи Східної Галичини принято на нарадах англійської делеґації з американськими державними мужами у Вашинґтоні.

Замітка. — Ся телеграма імовірно походить з польських жерел. Але проте вона замітна тим, що доносить, що аліянти мають прискорити вирішенне справи Східної Галичини.

МІЖ ІРЛЯНДСЬКИМИ ЛІДЕРАМИ ВОРОГУЮЧИХ ГРУП ПРИЙШЛО ДО ПОРОЗУМІННЯ.

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 22. лютого. — Імон де Валера заявив тут нині, що між ворогуючими ґрупами „шин-фейнерів" прийшло до порозуміння.

Лідери обох груп порозумілись і відложили конвенції, поки не буде уложена конституція для нової Ірляндської Вільної Держави.

ПОЛІТИЧНА КРІЗА В ІТАЛІЇ.

РИМ, столиця Італії, 22. лютого. — Всі заходи для створення нового міністерського кабінету, який мав би довіре більшости італійського парляменту, показались досі безуспішними.

Заповідають, що дальша невдача могла би довести до розвязання парляменту і розписання нових виборів.

„МАЛА АНТАНТА" НЕ МАЄ ОХОТИ УДЕРЖУВАТИ БУВШОГО АВСТРІЙСЬКОГО ЦІСАРЯ КАРОЛЯ.

ПАРИЖ, 22. лютого. — Держави „малої антанти" (Чехословаччина, Югославія і Румунія) заявляють, що особисті маєтки бувшого австрійського цісаря Кароля є такі великі, що він може з них з родиною вигідно жити. Длятого їм не подобалось домаганне аліянтів, щоби вони платили на удержанне Кароля і його родини.

БОЙКОТ ПИВА В АНГЛІЇ.

ЛОНДОН, 20. лютого. — Національна федерація перевозових робітників оголосила бойкот пива яко відповідь на підвисшені ціни пива і зменьшенне заробітних платень в броварах.

Федерація плянує бойкот пива серед усіх перевозових робітників в Англії, який обняв би до 1,000,000 робітників.

ЗАСУД ДВОХ МОСКОВСЬКИХ КОНТР-РЕВОЛЮЦІЙНИХ ОФІЦИРІВ.

МОСКВА, столиця Московщини, 22. лютого. — Большевицький воєнний трибунал засудив двох офіцирів за контрреволюцію. Се є полковники Атанасев і Мамюкін, котрі служили за Колчака і Денкіна і брали чинну участь в праці для повалення большевиків.

НІМЦІ НЕ МАЮТЬ НАДІЇ НА УСПІХ ҐЕНУЕНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ І НЕ ВІРЯТЬ У ВІДБУДОВУ РОСІЇ

БЕРЛІН, 22. лютого. — Французький амбасадор в Берліні повідомив німецьке правительство, що Франція звернулась до Великої Британії з предложенням, щоби відложити реченець скликання міжнародньої господарської конференції в Ґенуї.

Се і становище німецького правительства у справі сеї конференції причинилось, що німецька громадська думка не має великих надій на успіх сеї конференції.

Новий німецький міністер заграничних справ Валтер Ратенав промовляв учера на комісії заграничних справ парляменту (рахстаґу) про теперішні міжнародні відносини. Він сказав, що годі мати великі надії на ґенуеньску конференцію, коли нема згоди про неї між Анґлією і Францією і коли Америка відказується від участи в сій конференції, а тимсамим і в допомозі для економічної відбудови знищеної світовою війною і промисловою руїною Европи.

Також Німці не мають надій на участь Німеччини у відбудові Росії та в бизнесі Німців з приводу сеї участи. Донедавна запевняли, що магнат німецького промислу Гуго Стіннес має великі надії на недалекі вигляди німецького бизнесу в Росії, але тепер, як кажуть, і він переконався, що се є пустою мрією, бо Росія тепер так є знищена економічно і фінансово, що на довгі літа всякий бизнес в Росії буде непоплатний.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПОЛЬСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ ТУРБУЮТЬСЯ ДОЛЕЮ НЕ СВОЄЇ ГАЛИЧИНИ.

ПОСТАНОВИ НАЧАЛЬНОЇ РАДИ ППС. (ПОЛЬСЬКОЇ ПАРТІЇ СОЦІЯЛІСТИЧНОЇ).

На засіданню начальної ради ППС. (польської партії соціялістичної), яке відбулось дня 22. січня с. р. у Варшаві, порушувано теж і справу Східної Галичини.

З членів начальної ради із Східної Галичини були на тому засіданню посли Діяманд, Ліберман, Гавснер, зелізничник Шаласни зі Станиславова і Марковська з Борислава.

Після донесень варшавської польської соціялістичної ґазети „Роботнік" по резолюції за зединенем Виленщини з Польщею на основі автономії, приступлено до нарад над справою Східної Галичини.

Посол Пужак зреферував рішення попереднього засідання начальної ради та діяльність комісії в сій справі.

Посол Недзялковський мотивував проект територіяльної автономії для Східної Галичини та обговорив справу границь автономічної території.

Проти того виступив посол Гавснер зі Львова, який заявився проти територіяльної автономії, а радив дати Українцям тільки національно-культурну автономію.

В дискусії забирали голос: Квапінський, Голуфко, Ліберман, Прагер, Перль, Щерковський, Пужак, Поснер, Заремба і Діяманд.

Внесенне посла Гавснера, щоби вибрати комісію для опрацьовання проєкту національно-культурної автономії та внести його в „сеймі", дістало тільки два голоси і перепало.

ПРИНЯТО ОТСІ ВНЕСЕННЯ ПОСЛА НЕДЗЯЛКОВСЬКОГО:

„1. Начальна рада дає повновласть союзови польських соціялістичних послів в найкоротшому часі внести в соймі проекти автономічних законів для Східної Галичини і Волині, по думці вказівок, ухвалених на засіданню начальної ради дня 20. жовтня, 1921.

„2. Начальна рада рішає, що в склад автономічної території Східної Галичини має входити також Львів та підкарпатський нафтовий басейн".

УХВАЛЕНО ОТСЕ ВНЕСЕННЄ ПОСЛА ПЕРЛЯ:

„Начальна рада поручає, щоби польські соціялістичні посли по зредаґованню подробиць проєкту територіяльної автономії для Східної Галичини, після принципів принятих радою, зараз предложили сей проект „сеймови".

Внесенне посла Лібермана, щоби за сим домаганнем розвинути енерґійну акцію в „сеймі" та примусити польський уряд внести такий проект і пильнувати, щоби його скоро ухвалено, — перепало.

Зате принято внесенне посла Гавснера, щоби заінтерпелювати польський уряд, яке займає становище в справі Східної Галичини.

Далі принято отсе внесенне Щерковського:

„Супроти що раз більше примінюваних польським урядом МАСОВИХ РЕПРЕСІЙ ДО УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО І КУЛЬТУРНОГО РУХУ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ ТА НА „КРЕСАХ" (чомусь соромно було сказати: на Волині Холмщині, Підлісю!) та супроти репресій проти робітничого руху загалом, начальна рада ППС. безпощадно осуджує сі репресії і домагається запевнення у Східній Галичині і заголом на „кресах" свободи робітничого руху як політичного так і культурного, заґарантованої в конституції. Згідно з тим взиває своїх послів до енерґійної акції в сій справі в „сеймі".

Вкінці принято теж отсе внесенне редактора Голуфка:

„Начальна рада ППС. ухвалює відкликати своїх представників з „комітету оборони будучини Львова".

Супроти ухвалення таких резолюцій посол Гавснер і Шаласни зі Станиславова заявили, що не погоджуючися з ними, складають свої мандати до начальної ради ППС. Але, доносить „Роботнік", сеї резиґнації не принято.

ГОЛОС ҐАЗЕТИ „РОБОТНІК".

Справі сих резолюцій та становищу ППС. в справі автономії для Східної Галичини, присвячує „Роботнік" передовицю з 24. січня с. р. Стаття признає, що ППС. висуває справу автономії тільки з боязни „о тривкість будівлі і розвиток Польщі" і тому, що фактом є, що справа східних границь Польщі є справою міжнародньою, та що посла Діяманда підчас його поїздки до Анґлії минулого року скрізь питались, що Польща робить у Східній Галичині. Признає, що супроти революцій та освідомлення навіть найменьших народів, силою і переслідуваннями навіть найсильнійша держава не всилі зробити щось.

З тону „Роботніка" слідно, що резолюції ППС. є властиво демонтрацією для граничних соціялістів.

СТАНОВИЩЕ ЛЬВІВСЬКОГО ОРҐАНУ ППС.

Львівська польська соціялістична ґазета „Дзєннік людови" у виданню з 27. січня, подаючи за Роботніком повисші резолюції, заявляє таке:

„Ухвали сі, які дотичать Східної Галичини, є суперечні з однодушною опінією цілої партійної орґанізації заінтересованої частини краю. Супроти злеґковаження сеї опінії начальною радою ППС., тутешні орґанізації будуть мусіти заняти становище".

Всі ті ухвали польських соціялістів у справі Східної Галичини не мають на ділі жадного значіння.

На справу вирішення державного становища української Галичини вони не вплинуть, бо се справа міжнародня і про неї не будуть рішати ані польські соціялісти, ані вшехполяки, ані ціла Польща, а тільки другі великі держави, котрі будуть вирішувати міжнародні справи Европи і границі нових неусталених держав.

Польські політики, звісні зі своєї обмежености і глупости, не бачать дальше свого носа.

Українців се інтересує лише остільки, щоби знали шляхи, якими ходить польська політична глупота. Позатим всякі польські „становища" в українських справах Українців цілком не обходять.

MEMENTO.

Оголошенне Севрського договору з дня 20. серпня 1920 р. — Границі між Східною Галичиною, Польщею та Румунією. — Тривога в польських кругах. — День правди наближається.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Деякі католицькі чернецькі братства мають своїм гаслом латинські слова: „momento mori" — „памятай про смерть". Стрічаючись між собою, лягаючи спати, встаючи від сну — вони все повторяють отсі слова: „памятай про смерть!"

Оттаке саме „momento" дістала тепер Польща в справі Східної Галичини. Офіціяльна Польща останніми часами все удавала, ніби та справа є для неї похована й запечатана під десятьма замками. Нині їй нагадано: „momento mori" — **„Памятай, що на тебе чекає смерть у Східній Галичині!"...**

Для польської політики це є особливо прикрою несподіванкою, що оте „моменто" прийшло нібито з приятельської сторони, а то з боку Франції. Париська приязнь показалась отже буком, що має два кінці: бив він досі по чужих, а тепер ударив і по Варшаві.

„momento", про яке тут мовиться — це оголошенне Севрського договору з дня 20. серпня, 1920, про границі Чехословаччини, Румунії та Югославії на території бувшої австро-угорської монархії. Договір сей досі любенько лежав собі в архіві французького міністерства закордонних справ, і здавалося, що він ніколи вже не вигляне на світ Божий. Але конець-кінцем Франція таки мусіла передати його для реґістрації й оголошення до секретаріяту Ліґи Народів, бо без такої реґістрації, по думці постанови артикулу 18. версайського договору, цей договір не мав би законної сили.

Севрський договір був наслідком рішення конференції в Спа, в Бельґії, з дня 10. липня, 1920. На тій конференції польський міністер закордонних справ В. Ґрабскі підписав заяву, якою **Польща признала аліянтським державам виключне право вирішувати справу її східних границь та справу Східної Галичини.** Севрський договір, заключений 40 днів пізнійше, докінчив те, що було розпочато в Спа, себто **встановив східну границю Польщі і разом з тим виразно означив територіяльні границі Східної Галичини, яко окремого краю.**

Границі ті для нас, Українців, не являються Бог-зна яким щастєм і навіть не покривають мінімума наших національних жадань. Вона майже у всіх подробицях повторює т. зв. „лінію Корзона", встановлену Конференцією Амбасадорів ще дня 21. падолиста 1919. Границя та починається коло узгіря „Каліч" в Карпатах, на границі повітів Ліско й Турка і іде далі на північ між Перемишлем і Мостисками, Равою Руською та Сокалем і кінчиться на давній російській границі.

Севрського договору Польща потім не підписала, бо кабінет Вітоса, який наступив на місце поваленого кабінету Ґрабского, рішучо заборонив свому тодішньому заступникови в Парижі Падеревському поставити на тім договорі свій підпис. Але його підписали великі аліянтські держави, а рівно й Чехословаччина, Румунія та Югославія. Обовязуючу силу для Польщі цей договір, таким чином, має, і його оголошенне саме під нинішню хвилю є для Польщі дуже прикрою несподіванкою.

Офіціяльно Польща робить усе можливе, щоб зменьшити враженнє цеї події. Заступник Польщі при Лізі Націй, професор Ашкенази, зложив у Секретаріяті Ліґи заяву, що Польща цього договору не підписала і тому він не є для неї обовязуючим. Офіціяльна польська телеґрафічна аґенція зі свого боку виступила з повідомленнем, що оголошенне Севрського договору через Ліґу Народів має лише академічне значіннє. Але це тільки „добра міна при злій грі". Польща неофіціяльна не робить таємниці з того, що **ця подія може мати для польської окупації в Східній Галичині фатальне значіннє.**

Насамперед польська опінія дуже стривожена тим, що саме з боку Франції, саме від цього найкрасшого й найвірнійшого союзника, прийшов цей „удар в спину". Досі вважалось за певне, що в своїх претенсіях на Східну Галичину Польща в кождім разі може числити на безумовну поміч і заступництво Франції. Ниніж показується, що й на цю поміч не треба покладати занадто великих надій. Франція має далеко важнійші політичні завдання і клопоти, ніж вічно опікуватись внутрішньо-кволою, а разом з тим брутальною і ласою до чужого добра Польщею. Конець-кінцем вона може й зовсім пожертвувати нею — скажім, хочби для того, щоб уникнути поважнійших суперечок з Анґлією. А що **пацифікація Східної Галичини є одною з непохитних засад анґлійської східно-европейської політики, від якого вона не відступить,** то, чого доброго, може статись, що Франція принесе цю жертву, аби купити собі прихильність Анґлії в далеко важнійших справах. Що буде тоді?...

Наскільки польська опінія збентежена оголошенням Севрського договору саме під нинішню хвилю, показує **раптова зміна тону польської преси в справі Східної Галичини.** То можна було чути лише дикі вигуки: „не позвалям!"... Нині, не кажучи вже про соціялістичні часописі „Роботнік" і „Трибуну", навіть такі вшехпольські орґани, як „Пшеґльонд Вечорни", звертають увагу на конечність полагодити як найскорше справу Східної Галичини, яка „з кождим днем стає пильнійшою"...

Навіть один з представників офіціяльної Польщі, міністер внутрішніх справ, Довнарович, бувши цими днями в Кракові і мавши там розмову з представниками преси про актуальні справи польської політики, видусив із себе признанне, що „уряд здає собі справу з конечности скорої полагоди східно-галицького питання". Дотичні предложення міністерства закордонних справ (аґа!) і справ внутрішних дійдуть вже незабаром до обмірковання політичного комітету ради міністрів. Довнарович обіцяв також уникати всього, що „могло би дразнити Українців"...

Між іншим, як польський міністер уявляє собі засаду „не дразнити Українців", це видно з такого красномовного факту. Львівський воєвода Ґрабовскі — той самий, якого був підстрілив Степан Федак — викликав своїми безглуздими розпорядженнями таке обурення навіть серед львівських Поляків, що його довелось усунути з посади. Якже ви думаєте, хто приходить на місце Ґрабовского? Приходить „заслужений діяч" з Тернопільщини, Станіслав Сроковскі, який у серпні, 1919, писав у краківській ґазеті „Нова Реформа" так:

„Власним польським оружем виковуємо собі польську границю на Сході. Шибениця, попереджена справедливим судом, мусить одначе зробити своє, хоч мали-б на ній повиснути тисячі".

І на цього „мудрого" адміністратора, якого мудрість вичерпується шибеницями, покладається місія: „не дразнити Українців"! Можна собі уявити, як він ту місію виконає.

Та це польська інерція, польська звичка до сваволі і насильства, а не в останній мірі і польський фаталізм: „а може таки минеться!" Але в глибині душі вже міцніє певність: **Ні, таки не минеться!** І оте „моменто", що так несподівано прийшло з французької сторони, ще більше скріплює ту певність.

Берлін, 1. лютого.

Радянин.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ГОЛОСИ ПОЛЬСЬКОЇ ПРЕСИ ПРО СПРАВУ ПОЛЬСЬКОЇ „АВТОНОМІЇ" ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГАЛИЧИНИ.

„САМОРЖОНД ВОЄВУДЗКІ".

Львівський вшехпольський дневник „Слово польске" з 27. січня с. р. в передовиці остро нападає на ППС., на людовців і міністра Довнаровіча за се, що вони відбирають від Польщі Східну Галичину. По думці „Слова польского", Східна Галичина не потребує територіяльної автономії, „бо за сим не вислали до польського уряду ні одної петиції Українці, та що ні Українці ні Поляки зі Східної Галичини про автономію ніколи нікого не просили". По думці „Слова польского" можлива є тільки така розвязка: „АБО ПОЛЬЩА — АБО НЕЗАЛЕЖНА УКРАЇНСЬКА РЕСПУБЛІКА. Третього виходу нема".

Не позабуло „Слово Польске" про вислів симпатії для Гавснера і львівської ППС. за їх становище проти автономії та за оборону львівського воєводи Ґрабовського, який не боїться Українців.

В тому самому числі „Слова польського находиться се письмо „народової орґанізації" (ославленого ворога Українців Прушинського):

„І. В справі помислів територіяльної автономії для Східної Галичини, форсованих заїлими ворогами Польщі, солідарно заняли становище представники всіх сторонництв на конференції у Львові 20. жовтня, 1920, та ціла „кресова" суспільність на масових вічах і зборах (памятне віче Прушинського у львівському ратуші).

Повним заспокоєнєм оправданих домагань Українців є „саморжонд воєвудзкі", при забезпеченню Полякам більшости у воєвудських „сейміках". Територіяльна автономія була би в теперішних умовах пляновим приготованнем негайного відірвання сеї країни від Польщі, запропащеннем Поляків та відданнем їх на нелюдські українські муки (!). На територіяльну автономію недозволимо ніколи і в боротьбі проти сеї впадемо ліпше всі трупом, в боротьбі за Польщу".

Іменем 79 вшехпольських орґанізацій Східної Галичини висловлює резолюція переконанне, що в ніодному „сеймовому" сторонництві не найдеться Поляк, котрий голосував би за проектом ППС.

Друга частина резолюції звертається проти польського уряду, який боронить Польщу перед Українцями і соціялістами „в спосіб дуже непорадний і мягкий".

СТАНОВИЩЕ ВАРШАВСЬКИХ ВШЕХПОЛЯКІВ.

Варшавський дневник „Пршеґльонд вечорни", який дотепер ішов рука в руку із „Словом польским" та обстоював думку безпощадного поступовання супроти Українців, в статті з 25. січня с. р. звертає увагу польського уряду на необхідність полагодження справи Східної Галичини, яка з кождим днем стає більше пекучою. Ся часопись складає всю вину на кабінет Вітоса за се, що він не старався розвязати сеї справи зараз після риського договору, що було би напевно прихильно принято державами Европи. Через байдужність бувшого кабінету теперішний уряд Поніковського має в сій справі великі трудности до поборення. Дальше докоряє та часопись польському урядови, що й він дальше зволікає з тою справою.

Стаття ся походить від олишнього вшехпольського кореспондента з Відня А. Новіцького, який досі вішав пси на Українців.

ЗАПИСИ В ГОТІВЦІ НА ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ

Ч. 1044

(Подаємо в такім порядку як приходять оголошення).

37. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 15 У. Н. С., через п. П. Козака, **Бриджпорт, Па.**		25
38. З громади **Честер, Па.,** через п. Г. Перчака		1,060
Зложили:		
Гриньків Михайло	10	
Бобяк Василь	10	
Весаловський Михайло	10	
Когут Стефан Куренда	10	
Яцик Василь	5	
Шумський Олекса	10	
Давид Григорій	5	
Манчур Михайло	5	
Браців Михайло	10	
Новак Василь	5	
Куріца Михайло	5	
Будинкевич Григорій	10	
Проць Микола	5	
Волянський Василь	10	
Лема Петро	10	
Петрик Осип	20	
Равлик Юрко	10	
Грицак Іван	10	
Дольський Володимир	5	
Бакалець Микола	10	
Бревус Данило	5	
Кацьобан Вартоломей	10	
Яцик Михайло	5	
Стецій Іван	10	
Стецишин Микола	5	
Рубаш Микола	5	
Щербак Кость	10	
Трач Василь	5	
Онисько Теодор	10	
Януш Олекса	5	
Петрик Іван	10	
Сидор Дмитро	5	
Тов. Запорожська Січ	50	
Тимань Петро	10	
Славута Петро	10	
Дідух Яків	5	
Кобільник Дмитро	25	
Тимчій Григорій	10	
Перчак Григорій	10	
Лужецький Михайло	5	
Рогач Евген	10	
Василюк Мартин	5	
Коваль Юлія	5	
Бандровський Григорій	10	
Мисак Марія	10	
Тимчій Стефан	10	
Матис Григорій	25	
Мороз Олекса	50	
Левчишин Теодор	5	
Андрій Михайло	10	
Кущак Іван	5	
Пімчак Киприян	25	
Макух Осип	10	
Лоцуняк Григорій	50	
Косик Василь	25	
Щербак Пазя	5	
Федина Семен	10	
Пітнер Рудольф	15	
Ягла Василь	15	
Весоловський Осип	5	
Майброда Микола	15	
Бриґідевич Осип	10	
Шпір Василь	10	
Михальцевич Іван	10	
Костяк Іван	5	
Кравчак Дмитро	10	
Івасів Григорій	5	
Урбан Теофіль	5	
Бакалець Филип	10	
Демків Степан	25	
Ворончак Іван	25	
Лекуш Василь	25	
Костяк Микола	10	
Карачок Василь	10	
Яцик Іван	10	
Зварич Михайло	10	
Олійник Андрій	10	
Войтович Тома	10	
Бр. Сошествія св. Духа	100	
Парох Сош. св. Духа	50	
Козак Семен	5	
39. З громади **Н. Тонаванда, Н. Й.,** через п. А. Федоровича		105
Зложили:		
Федорович Антін	10	
Федорович Магдалена	5	
Федорович Володимир	5	
Федорович Мирослава	5	
Богдан Іван	10	
Богдан Катерина	5	
Богдан Миколай	5	
Богдан Петро	5	
Турецький Іван	5	
Турецька Марія	5	
Качоровський Антін	5	
Качоровська Анастазія	5	
Баран Іван	5	
Дужий Стефан	5	
Бр. св. Арх. Михаїла, від. 115 Провидіння	25	
40. Кметко Іван, **Йорквил, О.**		10
41. З громади **Дітройт, Міш.,** через о. В. Довговича		115
Зложили:		
Буртник Микита	10	
Коваль Василь	10	
Длугош Денис	10	
Загородний Павло	10	
Н. Н., 3-та часть	10	
Дідух Іван (Дмитрів)	10	
Софінський Микола	10	
Дембіцький Микола	10	
Недвідь Ілія	10	
Сидор Іван	5	
Іванись Осип	5	
Сидор Іван	5	
Буртник Микита	5	
Гарбовий Михайло	5	
42. З громади **Гренвил, Н. Й.,** через о. І. Велигорського		10
Зложили:		
Куленич Михайло	5	
Стей Онуфрій	5	
43. З громади **Есторія, Л. Ай., Н. Й.,** через п. П. Коцана		135
Зложили:		
Бр. св. О. Николая, відділ 5 У. Н. Союза	50	
Сидор Іван	10	
Бригадир Стефан	10	
Дзундза Никола	10	
Мазурек Олекса	10	
Климишин Антін	5	
Климишин Марія	5	
Перий Емілія	5	
Коцан Петро	5	
Микулик Юрко	5	
Климишин Петро	5	
Гнатишин Іван	5	
Завадецький Андрій	5	
Олійник Проць	5	
44. Спасюк Юрій, **Вайндінг Голф, В. Ва.**		5
45. Тов. „Просвіта", **Вайтстон, Н. Й.,** через п. М. Дзарського		10
46. З громади **Джерзи Сіті, Н. Дж.,** через п. К. Піддубчишина		110
Зложили:		
Нелесний Ефрем	10	
Ліпка Онуфрій	5	
Прийдун Юрко	5	
Гнаги Олянка	5	
Николаїв Данило	5	
Панас Тимко	5	
Нелемір Петро	10	
Коліда Деонизій	5	
Баран Марко	5	
Процик Іван	5	
Коваль Петро	5	
Бурдига Даниїл	10	
Шустакевич Бартон	25	
Нестор Мих. (даровано)	5	
Кухар Гаврило (даровано)	5	
47. Від Укр. Гр. Православної Церкви в **Трентон, Н. Дж.,** через о. В. Каськова		55
Зложили:		
Канюка Семко	5	
Шегеда Олекса	5	
Мартинів Микола	5	
Єдлінський Іван	5	
Терлецький Іван	5	
Гуль Дмитро	10	
Рогоза Петро	10	
Дахович Михайло	5	
Купецький Матій	5	
48. Бр. св. О. Николая, від. 224, **Кол Ридж, Па.,** через п. Гр. Кривіцького		10
49. Кобілник Михаїл, **Филаделфія, Па.**		5
50. З громади **Джамейка, Н. Й.,** через п. Я. Претику		120
Зложили:		
Бр. св. Юрія, від. 160 У. Н. Союза	100	
Білоус Петро	5	
Зимляк Йосиф	5	
Лесів Михаїл	5	
Лисий Теодор	5	
51. З громади **Нюарк, Н. Дж.,** через п. І. Мудровського		15
Зложили:		
Садовий Теодор	5	
Кецко Петро	5	
Стахура Гаврило	5	
52. З громади **Ню Йорк Сіті,** через п. Др. С. Демидчука		2,130
Зложили:		
Ваґула Теодор	5	
Савіцький Михаїл	5	
Н. Н.	25	
Дранц Юліян	25	
Подлесна Юстина	5	
Куцик Стефанія	5	
Головчак Ілько	5	
Скорик Марія	5	
Мотюк Володимир	10	
Мотюк Ґеня	5	
Голубович Михайло	5	
Ґулька Антін	5	
Гурин Никола	10	
Качараба Стефан	10	
Феник Михайло	10	
Пижникевич Осип	10	
Антонів Андрій	5	
Копій Іван	10	
Дусановський Михайло	10	
Буриняк Пантелеймон	10	
Сидор Марія	10	
Редчук Петро	10	
Порада М.	10	
Павчак Юліян	10	
Ільків Михайло	10	
Хомів Йосиф	10	
Хома Текля	5	
Тураш Іван	25	
Марків Николай	20	
Бучинський Василь	10	
Литвинович Каролїна	5	
Писков Гринько	5	
Давидів Марія	20	
Боднар Матвій	25	
Притка Іван	10	
Мрс. Мері Кей	5	
Каришин Михаїл	10	
Мороз Павло	10	
Шушк Гринько	10	
Солтис І.	5	
Кітунський Іван	10	
Зондла Іван	10	
Городецький Іван	10	
Онуфрик Теодор	15	
Возьний Михайло	5	
Вальорний Пилип	20	
Назаревич Стефан	5	
Яворський Данило	5	
Заяць Іван	10	
Заяць Федко	10	
Беднарчук Никола	10	
Беднарчук Никола	10	
Білик Петро	10	
Конкуловський Василь	5	
Мельник Петро	10	
Антошків Василь	10	
Мединський Д.	5	
Королюк Василь	25	
Головка Никола	5	
Ґулай Семко	10	
Рокицький Юліян	10	
Малик Іван	25	
Стефанишин Гринько	5	
Лещух Петро	10	
Лещух Марія	5	
Фурик Марія	5	
Ґерецький Іван	15	
Бемко Стефан	5	
Хлопан Матвій	10	
Бахусович Михайло	10	
Луців Іван	10	
Спілик Анна	5	
Лушинська Марія	10	
Гентин Анна	5	
Петрівський Никола	10	
Йосик Тимко	10	
Сенько Іван	10	
Тулчак Марія	5	
Банах Марія	5	
Головач Катерина	5	
Нечепір Марія	5	
Когут Іван	10	
Марусевич Іван	25	
Федун Іван	10	
Подлозович І.	10	
Петрівська Анастазія	5	
Маліцький Михайло	5	
Богун Стефан	10	
Кузьма Лука	5	
Покришка Михаїл	5	
Ковалів Дмитро	10	
Януш Михаїл	5	
Дусановський Володимир	5	
Дусановський Богдан	5	
Іваськів Василь	5	
Добранський Михайло	20	
Мисюк Олена	10	
Телевяк Роман	10	
Ільків Анна	10	
Сиврук Володимир	10	
Рипчук Семен	10	
Задорожний Петро	5	
Паньчишин Прокіп	5	
Серафин Іван	10	
Мороз Николай	10	
Долинський Дмитро	5	
Заяць Николай	5	
Кривин Стах	10	
Соловський Михайло	10	
Лемко Ксеня	5	
Лемко Юлія	5	
Войчишин Федор	10	
Кирич Анна	5	
Гинда Леон	10	
Кодій Назар	10	
Скуба Агатон	5	
Сивенко Іван	10	
Грушка Василь	5	
Мазурчак Петро	5	

Будзиґан Панько	5
Крупка Михайло	5
Третяк Ксеня	10
Антонишин Сенько	10
Барановський Антоній	10
Кисіль Никола	5
Дудак Павло	5
Костур Юрко	5
Дудинський Атаназій	25
Феньчинська Надя	5
Хисаньок Пилип	10
Іванишин Михаїл	5
Тураш Микола	5
Бемко Павло	10
Тарас Василь	10
Переговський Стефан	10
Добровольський Іван	5
Шиш Василь	10
Калиновський Максим	25
Матлай Филип	25
Деркач Стефан	5
Залузний Стефан	5
Ячишин Федь	5
Мирка Іван	15
Шевчук Михайло	5
Шевчуківна Юлія	5
Корбило Іван	5
Малців Петро	5
Дзурин Гринь	10
Дзурин Никола	10
Маселко Теодор	10
Жолнів Федь	5
Кур Іван	5
Романів Василь	10
Малик Яків	25
Романів Василь	10
Гаврис Анастазія	25
Пучишин Стефан	5
Мазурка Дмитро	10
Верлинська Марія	5
Савула Андрій	10
Сокол Іван	25
Босий Василь	5
Бабінець Іван	10
Миронюк Лев	50
Миронюк Константин	10
Драй Петро	5
Подоляк Іван Т.	5
Плескун Олекса	10
Пилипчук Іван	10
Др. Семен Демидчук	15
о. Н. Підгорецький	100
Винтоняк Василь	5
Забавчук Вікта	5
Забавчук Анна	5
Хлистун Павло	5
Шахрай Іван	20
Данило Іван	10

Через Тов. Вільних Козаків міста Львова зложили:

Грамняк Іван	25
Піцунко Тимко	20
Свитак Андрій	10
Васильців Йосиф	10
Балас Онуфрій	10
Корбило Василь	10
Никифорчин Михайло	10
Душенчук Йосиф	10
Прончак Стах	10
Ганц Микола	10
Задорецький Петро	10
Гриців Іван	10
Добрянський Іван	10
Пристайко Павліна	10
Рокицький Дмитро	10
Стеців Михайло	5
Прудиус Теодор	5
Кошба Дмитро	5
Прокопів Петро	5
Олійник Микола	5
Павлюк Василь	5
Укр. Товариство Вільних Козаків міста Львова	100
о. Михайло Лисяк	10
Мельник Марія	5
Дацишин Андрій	5
Милещук Тимко	5
Соловський Йосиф	5
Соловський Гр. (с. Йос.)	5
Гуцялук Никола	10
Гинда Іван	10
Климків Михаїл	5

(Конець буде).

RARITAN, N. J.

Новозорґанізований Комітет для Позички Свободи повідомляє, що 26. лютого відбудуться ЗБОРИ в справі закупна бондів в тали при колеї, F. K. Bud. Проситься о численну участь всіх місцевих і позамісцевих Українців як з Менвіл, Бамбрук і Флорал Парк. Хто чуєсь щирим Українцем, хай незабуде прийти. — ЗА УРЯД: Н. Попадюк, Я. Данилюк, Е. Баліцький. 44

Степан Рудницький.

ПРО ДАВНІ Й НОВІ СТОЛИЦІ УКРАЇНИ.

Для політичної ґеоґрафії є держава ґеоґрафічним орґанізмом зложеним із певного, добре визначеними границями обмеженого простору сухопуття й із частини людства, що живе на сім просторі та його своєрідно й доцільно загосподарила. Основна сила держави складається з сих двох невіддільних від себе елементів: области й населення.

Кожда держава має свою природну черенну область, неначе точку тяжкости цілого орґанізму. Положенне сеї черенної области обусловлене дуже багатьома чинниками: густотою населення, його політичною вартістю, військово-ґеоґрафічними користями, економічними відносинами: виживлення, промислу, торговлі, лучби і т. и. В природній черенній области кождої держави повинна лежати її столиця, головне місто держави, осідок політичної та військової влади, центр культурної праці в державі.

Але історія й землезнанне доказують нам на кождім кроці, що положенне столиць не все й не всюди відповідало сим вимогам, які ставляють до нього політична й економічна ґеоґрафія. Дуже часто родинні місця основателя держави, кождочасної династії чи навіть примхи поодинокого володаря рішали про вибір столиці. Не рідше відгравала в сих справах ролю традиція, публична опінія та инші моменти, не все влучні. Вислід був такий, що столиці опинювалися поза межами черенної области. З сього виходили безчисленні шкоди, часто навіть упадок державности.

Дуже гарний примір у сім напрямі дає нам Німеччина. Вона протягом цілого середньовіча і властиво аж до 1870. р. не мала столиці. Теоритично був столицею спершу Ахен, потім Рим, перший положений дуже ексцентрично, другий далеко поза межами Німеччини. Франкфурт був тільки коронаційним містом. Ґабсбурські володарі від XIII., зглядно XV. віку майже постійно резидували у Відні, положенім теж на межах німецьких земель, далеко від черенної области Німеччини. Наслідки відомі. Хоч на перший погляд трудно рішити, що було причиною, а що наслідком: чи німецькі цісарі тому кочували, що держава була розхитана, чи на відворот, то все таки недостача постійної столиці, положеної в черенних областях держави (вони переміщувались з часом), дуже зле вплинула на розвиток „святої римської держави німецького народу". Аж пруська геґемонія по 1871. р. дала Німеччині першу виразну столицю Берлін. Її положенне не без заміту. Не диво отже, що по революції 1918. р. була сильна течія вибрати для нової Німеччини нову столицю.

Україна була з огляду на свої столиці в подібних відносинах як Німеччина. Одначе її виїмкове в Европі ґеоґрафічне положенне надало столичній справі на Україні дуже багато відмінних і своєрідних черт.

Найстаршою столицею України був Київ. У часі формованя й розцвіту староукраїнської київської держави була се столиця майже з усіх поглядів найкраща. Лежала приблизно по середині ріжнолежникового проміру земель, заселених тодішніми українськими племенами. Гірше було з південниковим проміром, бо вже тоді Київ лежав надто близько північної межі українського живла. Та з державного боку се не вадило, бо саме туди на північ пішло найбільше поширенне київської держави. Ся експанзія підбила і зорґанізувала державно як прабілоруські так і прамосковські племена.

Супроти меж, заточених тією експанзією — Київ як столиця був положений дуже ексцентрично. Се давалося відчувати головно у відносинах до кочових орд степу. Великопростірність держави приневолювала розкидати адміністраційні й військові сили по широких просторах. Тому то й тяжко було їх концентрувати в даній хвили для захисту південних земель і самої столиці. Вже за Святослава, Володимира. Ярослава ординські полчища загрожували Київу. Пізніще було ще гірше.

Та з инших боків надавався Київ на столицю дуже добре. Він лежав у черенній области тодішньої України, найгустіще залюднений, найкраще загосподарений і був центром промислу, торговлі, лучби й умової культури.

Під кінець XI. ст. починається упадок Київа як столиці й іде далі продовж цілого XII. й початок XIII. віку З політично-ґеоґрафічних причин сього процесу назвемо декілька найголовніщих: 1. переміна (кюасі) централістичної держави у звязь партикуляристичних державок, в дійсности незалежних; 2. витисненне українського живла з цілої південно-східньої України туркомонгольськими ордами, ізза чого Київ опинився в дуже ексцентриному положенню, так близько границі держави, що навіть укріплені лінії не помагали; 3 зачиненне шляхів лучби на схід, південний схід і, що найважніще, на південь до Чорного Моря й Византії; 4. загальний упадок сухопутних шляхів на південному Сході Европи супроти конкуренції морських шляхів у лучбі Европи з Індією й Китаєм. Сей упадок починається вже в XI. віці.

Столиці партикулярних князівств України XII.—XIV. століття мають з ґеоґрафічного боку дуже ріжну вартість. Переяслав, вибраний дуже недоцільно, положений ексцентрично, не міг відіграти ніякої ролі. Чернигів, таксамо надто близько положений до Київа й ординської границі, таксамо не відповідав вимогам часу й потягнув за своїм упадком усю Сіверщину. Турів і Пинськ були природою добре боронені, та не змогли добути більшого значіння. Столиця Волині Володимир грішила близкістю границь забірної Польщі. Краще вибраний був Луцьк.

Цікавий процес обсервуємо в Галичині. Первісні столиці Ростиславичів були: Перемишль, Звенигород, Теребовля. Кожда з сих столиць була положена в краєвидно гарних і легких до оборони місцях, при важних сухопутних шляхах. Та Перемишль уже тоді, коли межею від Польщі були надвислянські й завислоцькі лісові пущі, лежав надто ексцентрично на заході, Теребовля на Сході. Зазнали сього на власній шкурі Володар, хитрістю схоплений у полон Поляками й Василько, хитрістю осліплений чому ґеніяльним треба назвати Володимиркове перенесенне столиці до Галича. (Є основи думати, що се була думка Володимиркового батька.—Ред.). Галич лежав дійсно в черенній области Галицької Держави, був тяжко доступний ворогам, а легко доступний лучбі. Без порівнання гірші як столиці були Львів і Холм. Вони своїм ексцентричним положенням безмірно влегчили Польщі забір Галичини по 1340. році. В кождім разі перенесенне центра цілої України в Галичину було з огляду на татаську небезпеку вповні оправдане.

В козацьких часах Київ був, можна сказати, тільки релігійно-культурною столицею нової України. Геній Хмельницького відразу зрозумів, що Київ виставлений на надто велику небезпеку зі сторони як польсько-литовської так і московської. Тому він вибрав своєю резиденцією Чигирин. Тут був дійсно черен тодішньої козацької України. Запілля його боронила могутня Січ і розем з Татарами. Широке і глибоке передпілле творила городова козаччина. Дуже цікаво, що до недавна (заки не скольонізувалася Українцями Терщина) Чигирин припадав майже докладно на осередок суцільної української національної території.

Пізніща резиденція гетьманів — Батурин була доволі нещасливо вибрана задля близости московської границі. Остання столиця Глухів — при самій східній межі Гетьманщини — була не вибрана, але накинена царським урядом.

Відродженне української державної ідеї революцією 1917.—1918. року принесло Україні три державні твори: Велику Україну (столиці: Київ, Камянець, Харків). Кубанську Козацьку Републику (столиця Катеринодар) і Західню Україну (столиці Львів і Станиславів). Розберемо коротко вартність сих столиць зі становища дотеперішнього розвитку подій таз огляду не майбутнє.

Київ і тепер не показався доброю столицею для України. Його мале віддаленне від московської границі (нецілих 300 км.), недостача добрих оборонних ліній між сею границею та Київом як головним містом держави й напаки, конверґенція шляхів Московщини саме в Київі, яка аж просила концентричного маршу Москалів на Київ, — все те дуже богато причинилося до воєнної катастрофи України у війні з Московщиною, як за часів Центральної Ради так і за Директорії. Заклавши державний центр у такому загроженому місці й із дивним упором держучись його, великоукраїнська держава зробила величезну похибку. Та похибка стала всякому цілком ясна по втраті Київа зимою 1917./18. і 1918./19. ор. Тим більше дивні являються вперті спроби 1919. р. (літом) і 1920. р. (весною) заволодіти Київом і там знов закласти столицю України.

Камянець був столицею Великої України тільки в части з воєнних конечностей. Розвиток подій і згляд на життєві потреби державности вимагав по евакуації Київа Директорією відступати радше на Одесу як на Камянець. Вибір Камянця, положеного в кутку державної території, у віддаленню одноденного маршу від займанщин Польщі й Румунії, відразу вказував, а може і зраджував польсько-румунську концепцію великоукраїнської політики. Які були її наслідки, всі нині бачимо аж надто добре.

Вибір Харкова столицею Радянської України дуже виразно зазначує змагання Радянців: залишити Україну під владою Росії. Харків положений так близько (нецілих 120 км) московської границі, що навіть на випадок дійсної самостійности української держави її центр бувби під постійним московським обухом. Се нове виданне колишнього Глухова.

Натомість Катеринодар треба вважати доброю столицею для Кубанщини. При упадку кубанської самостійности не відгравала столиця злої ролі. Позитивні можливости були значні.

Столицею Західної України вибрано спершу Львів, дотеперішню столицю Галичини, головний центр адміністрації та зелізничий узол. Вибір показався недобрий. Не так ізза польського повстання в місті, як ізза близкости (100, зглядно 65 км) західної та північної границі Галичини — вигідних випадових воріт для Польщі. Ся близкість була погубна. Вже в листопаді 1918. р. прийшли польські війська до Львова й Українці мусіли його покинути. Близька віддаль Львова від границь Польщі дозволила польській армії зробити з нього вістре клина, що вбився в живий орґанізм З. У. Н. Републики, недозволивій, як слід, зорґанізуватися і, вкінці був головною причиною катастрофи.

Уряд Західної України вибрав тоді тимчасовою столицею Станиславів. На мою думку щасливо. Станиславів був приблизно рівно віддалений від польського фронту, румунської границі й давньої російської границі на Волині, куди саме тоді доходили червоні армії. Станиславів був хоронений лінією Дністра з чола. Карпатами від заду. Евакувати треба було Станиславів аж тоді, коли Румуни по зрадницьки напали знечевя на запілля нашої армії.

Обговоривши коротко минуле, розгляньмося в найбутнім. Хоч український нарід покищо не добув собі впорядкованої держави на рідній землі, то кождий з нас знає, що українська національна держава не за горами, а в близькій, може й найблизшій будуччині. Розгляньмо тому цілком сміло справу найбутніх столиць України, спершу Західної, потім Соборної.

Справа столиці для Західної України, себто Галицької Держави, доволі проста й легка. Ходить про центр невеликої невтральної держави, яка одначе мусить завсіди чуйно зі зброєю при нозі бути на поготові боронити своєї невтральности й самостійности на лад Швайцарії чи Бельгії. Львів на столицю такої держави не дуже надається. Навіть тоді, коли західною границею Галицької Держави буде етноґрафічна границя суцільної української національної території, Львів буде положений надто близько неї. Щож допера казати про лінію Сяну або лінію Керзона! Природних оборонних ліній на захід від Львова нема крім невигодної для нас лінії Сяну і слабої та неповної лінії Верещиці. Львів не лежить у центрі черенної области Галичини. Такими черенними областями є з огляду на харч Поділлє й Покуття, з огляду на мінеральні богатства й мабутній промисл-Підкарпаттє. Чи Львів лишиться й на будучність таким центром торговлі й лучби як тепер треба сумніватися. Його торговельно-лучбове значінне походить ще з тих часів, коли сухопутні шляхи ізза низького стану техніки мусіли держатися вододілів. Водяного шляху Львів не має. Веденнє на Львів штучного каналу буде щойно тоді доцільне, коли Сян, Буг, Дністер і Стир будуть доведені до судноходности. До того й теренові трудноші великі.

Тому то Львів повинен лишитися, як довго зможе, осередком торговлі, зелізниць, може також і культурного руху. Та на столицю управи західно-української держави він не дуже то надається й порадно булоб розглядатися за вигідніщою столицею.

В першу чергу висувається тут кандидатура історичного Галича, овіяного чаром споминів великої бувальщини. Галич має перед Лвовом першенство щодо свого положення. Галич віддалений поверх 160 км. від польської границі, дещо менше від румунської, яка зрештою менше небезпечна, коло 100 кільометрів від давньої російської. Військово-ґеоґрафічне положенне багато вигідніще ніж положенне Львова. Галич лежить у просторі між Дністром і Карпатами, який уявляє собою наконечну редуту галицької армії, коли Галичина булаб нападена з двох боків Галич має природні дані на велику новочасну твердиню, яка може мати дуже сильний і великий причілок на лівому березі Дністра. Галич лежить між обома черенними областями Галичини: харчовою і нафтовою, має ріку, котру систематична реґуляція може легко зробити сплавною для пароплавів і барж. Побудованне кількох (2-3) нових зелізничих ліній з огляду на галицький центр держави відразу піднесло-б його торговельне й лучбове значінне. Вкінці важне й те, що теперішній Галич се маленьке місточко, окружене селами. Колиб перенести сюди столицю Західної України, моглиб ми Галич зробити першим модерним українським містом, будованим на лад огородових міст, без тісноти, глоти, деґенерації населення, після найновіщих вимог суспільної гігієни.

І Станиславів має за собою багато даних на столицю. Положеннє подібне як Галича, тільки не таке гарне, без сплавної ріки, зате безпечніще на випадок війни, бо віддалене від лінії Дністра, яка моглаб бути в рішаючих хвиля боєвою лінією. І тут требаб добудувати пару ниток зелізничої сітки. Та думаю, що Станиславів (Новий Галич) мігби бути столицею тільки тимчасово, доки не прилагодженоб столичного апарату в Старім Галичі.

Справа столиці Соборної України цілком інакша, як справа столиці для Галичини. Тут маємо перед собою державу-велитня, в майбутньому одну з наймогутніщих по всій землі. Столиця такої держави мусить бути світовим містом, положеним у дійснім життевім центрі держави, по можности найкраще захищенім від чужинецької збройної руки, рівночасно одначе не надто далеко від центрів власної продукції і від світових шляхів торговлі й лучби. І тут відразу можемо ствердити, що як Львів для Галичини, так Київ для Соборної України на столицю не надається. Супроти ґеоґрафічних даних усяка традиція, всякий престіж повинні замовкнути.

Київ віддалений від західного наконечника української національної території 725 км. східного 1380 км., від південного 715 км. а від північного, найнебезпечніщого 315 км.! Вже сі числа вказують на визначну ексцентричність положення Київа. Я вже вище згадував про військово-ґеоґрафічні некористи положення Київа. Київа лежить до того поза черенною областю України. З харчевого огляду черенними областями її є Кубанщина, Катеринославщина, Херсонщина, з огляду на мінеральні богатства й майбутній промисл: Херсонщина й Катеринославщина. З торговельно-лучбового боку черенна область України є її чорноморське побереже.

Тим менше може входити в рахубу Харків.

Ґеометричний центр української національної території випадає недалеко нинішнього Катеринослава. Се місто дійсно має богато більше добрих прикмет на столицю України ніж Київ (положений серед земель богатих харчами, вуглем, зелізом, сіллю і т. п.). Та хибує йому з одного боку таки доброго військово-ґеоґрафічного захисту від північного сходу з другого доброї безпосередньої водяної сполуки з морем; ще довго перериватимуть її пороги. А майбутня Україна при всій своїй могутности мусітиме дуже цупко триматися моря. Се її найкраща природна границя й опора проти континентальних небезпек.

Тому Соборна Україна повинна закласти свою столицю таксамо поза нинішніми великими містами як Галичина. Найкраще на мою думку надається до того околиця Никополя над Дністром понизше порогів. Не тому, що тут над Базавлуком і Чортомликом були колись славні наші Січи в добі їх найкращого розцвіту, а тому, що тут черенна область України з харчевого, мінерального і промислового боку. Чорне Море недалеко, долішній Дніпро може бути з невеликим трудом незабаром так зреґагулюваний, що морські кораблі могтимуть доходити до тієї нової столиці Соборної України. Кладім столицю Соборної України там, куди мусить сам про себе перенестися осередок тяжкости цілого Півдня Сходу Европи.

ДОПИСИ

СИРАКЮЗ, Н. И.

Протестуймо всі проти наїзника Ляха!

Се клич наших братів і сестер з рідного краю, що гинуть мученичою смертю на своїй рідній землі під ляцьким ярмом. Се клич вдів і сиріт, котрі просять нас за морем, аби ми, їх браття і сестри на вільній землі Вашінґтона, помогли їм видертися з кайданів, в котрі закувала їх ляцька злоба. Се клич нашого незабутного батька Тараса, котрий у своїм заповіті напоминав нас: „Вставайте, кайдани порвіте!"

Відповіддю на сі кличі нехай будуть закуплені нами українські державні бонди і грімкі протести проти поневолення нашої рідної землі!

Обовязком цілої української суспільности в Америці повстати з обуренєм проти всяких наїзників на українські землі, а особливо запротестувати могучо і сильно проти Польщі, котра напосілася змести нас з лиця землі за се, що ми хочемо бути своїми панами на своїй власній батьківщині.

Коли наші протести будуть однодушні і сильні, то вони мусять переконати всякі правительства аліянтів, що нам діється страшна і нечувана кривда, яка кличе до неба о пімсту. Ми мусимо розкрити перед цілим світом усі польські лайдацтва і доказати, що у східній Европі не буде ладу і спокою доти, доки жорстокі і дикі Ляхи не вступляться з українських земель.

Нехай же не буде між нами в Америці ніяких непорозумінь у таку важну для нас, галицьких Українців, хвилю. Протестуймо не раз, але сто разів, а певно виграємо те, що наше!

Висилаючи свої протести там, де треба, не забуваймо, що тих протестів треба комусь допильнувати і їх належито використати. Сего не зробить ніхто инший, лише наше законне правительство, вибране народом і для народу. Підопрімо ми се галицьке правительство усіми нашими силами, а тоді побачимо, що наша справа діждеться нарешті слушного вирішення.

Аби наше правительство могло робити успішно свою роботу, ми мусимо дати йому не тільки моральну, але і матеріяльну, поміч. Матеріяльна поміч — се **українські державні бонди, які нам треба конечно розкупити!**

Нерозумно говорять ті наші люди, котрі кажуть, що не мають за що купити бонда, або не знають, на що їх купувати. Таких людий варто би поспитати: „А американський бонд то ти мав за що купити і знав, на що його купуєш?" Ні, Браття і Сестри! Ми такими викрутами не змиємо з себе пятна байдужности і зради супроти свого рідного народу!

Сиракюзець.

—o—

СИРАКЮЗ, Н. И.

І над тим варто би подумати!

Польська зараза всадилася в душу і тіло нашого українського народу. Вона точить страшно нашу народність, з кождого боку, як тільки може. Та наш нарід вже так звик до польської зарази, що каже, що йому вже так належиться; ба навіть приймає її без надуми і без протесту, не знаючи, яка з сего виходить велика шкода йому самому. А що він одідичив сю заразу по своїх батьках, то вже ніяк не хоче вилічитися з неї, хоч ти йому й колача давай. Зараз тобі каже: „То моє власне, бо мій тато, дід і прадід так тримався, таким був, то і я таким буду".

Знаємо добре, відки се походить. Клятий Лях перед віками вложив ярмо на наших прадідів і робив з ними, що тільки сам хотів. Він не тільки мордував усякими способами тіла своїх „підданих", але і їх души затроював та нівечив. Тіло мав на іграшку, а духа на посміховиско. Назнущавшись доволі над селянською дівчиною, „культурний" ляцький пан виганяв її по дикунськи на майдан і там велів їм бігати, а відтак з іграшки стріляв у нещасну жертву. А свого льокая Яся, як був добрим слугою, робив „рускім ксендзем". І що міг зробити такий „ксендз" Ясь? Річ ясна: говорив по польськи! Прадідне українське назвиско він перекручував на польське — як не ціле, то хоч у закінченню на „скі" і „цкі". З Іванова робився Яновскі або Ясіньскі, з Бурака — Бурачковскі або Бурачиньскі, з Сокола або Соколова — Соколовскі, з Заяця — Зайончковскі, з Явора або Яворового — Яворскі, з Верби або Вербового — Вербовскі або Вербіцкі (а навіть Вержбіцкі), з Хвоста або Хвостового—Оґоновскі (навіть не Хвостовскі!) і т. д. Так робив Лях не лише у своїм дворі, але також у церкві, в суді і на кождім місци. А коли сю свою роботу Лях ще прихвалив, що то „панське", то наш темний мужик принимав се байдужно, або навіть із вдоволенєм.

Та в ті часи, як ніхто не знав, куди то йде, се може й нічого не шкодило. А хоч дехто і противився тому, то не міг нічого порадити, бо то пан так каже...

Нині ся польська зараза нам дуже шкідлива. Нині Лях Українця з назвиска записує Поляком. А наш Українець не хоче над тим застановитися, щоби скинути з себе те польське пятно, ту накинену нам силою заразу. А воно так легко дасться зробити! Правда, ніхто тобі не боронить носити таке назвиско, яке тобі подобається. Але задля ідеї, задля користи нашій народности ми повинні поправити наші, покручені Ляхом назвиска, на правдиві українські.

На Великій Україні знаходимо правдиві і найкрасші назвиска, які закінчуються на „ко", як: Шевченко, Грінченко, Панченко, Павленко, Зайченко, Петренко, Пащенко, Федоренко, Купченко і т. д. А чому в Галичині таких назвиск нема? Лях знищив! Та вони такі милі і щирі, що аж притягають до себе.

Або возьмім наші назвиска, закінчені на „а", „ів", „ин", „ний" і т. п. Правдивий щирий Українець пишеться приміром „Дзєдзюх". Який Дзєдзюх? Чи не красше: Дідух, Дідушенко? Яновскі або Яніцкі; а не красше: Іванів, Іваненко? Гуряньскі; а не гарнійше: Горенко, Гірний, Гіряний? Лозіньскі чи Лозинський (не далеко одно від другого втікло); а чи не ліпше: Лозенко, Лозовий? Левіцкі чи Левицький; а не красше: Левченко? Будзиновський; а чому не Буденко, Буденний і т. п.? Дивися, як Лях робить: він тобі таки перед твоїми очима перекрутить твоє назвиско. Скажеш, що ти Іванів, то він тобі зараз повторить як не Яновскі, то бодай Івановскі. З українського Скринковича Лях зробить „Скрентковіча", бо те польське носове „ен" (ę) є найліпшою признакою польскости.

Знаємо ми добре, як Ляхи поперекручували ріжні назви на українській землі: наші поля, ліси, ріки, міста, села і т. д. А нам се байдуже, ані гадки не маємо! Пишемо листи до Галичини, то садимо по польськи, аж земля трясеться. Вже пишуть і „Малопольска" — бо так „пани" кажуть... З Дідилова вже роблять „Дзєдзілув", з Підгородя „Подґродзє", з Мостів „Мосціска" і т. д. На жаль, так роблять не лише низші, але і висші слої нашої суспільности. Скоро Лях щось перехрестить на польське, то Українці зараз те без застереження принимають.

От возьмім для приміру німецьке місто „Данціґ". Лях назвав його „Ґданьск". Ого! В наших часописях, чи в оголошеннях чи в статтях, вже також фіґурує „Ґданьск". Який се Ґданьск, коли він навіть не є польський!

Так воно у нас діється на кождім місци. Колиб ми більше над тим застановлялись, то богато лиха відогналиб від себе. Маємо свою літературу, то ми повинні чужі слова заступати своїми. А то дуже часто трафляється, чи то в письмі чи в устах яких бесідників, що богато вживається чужих слів, яких не можна зрозуміти. А їх можна заступити своїми, рідними.

Коли ся моя гадка припаде кому до серця і він поправить своє зпольщене назвиско на чисто українське, то за добру гадку нехай купить український бонд за 5 долярів. А як найдеться таких патріотів хоть дві тисячі, то я куплю бондів за пятьсот долярів! Тим ми докажемо перед цілим світом, а особливо перед нахабними Ляхами, що ми є правдиві і щирі Українці.

Іваненко.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Д-ка Анна Курцій, Адамс, Масс. — Еще недавно пищали Ляхи під обцасами пруської ґакати, яка хотіла викинути їх із власної землі. Нині вони поступають собі де-де гірше від німецьких шовіністів. Вони хотять поробити польські станції на українській землі, наділюючи споконвічними українськими землями своїх грабіжників-жовнірів. На допомогу цьому плянови вони збирають і тут, в Америці, фонд у $200.000.00. Одинока відповідь нашої еміґрації, щоби не допустити до закріплення влади ляцьких наїзників, є піддержка позички національної оборони і створення боєвого фонду для активної боротьби з напастниками.

Т. К., Л., Па. — Думки гарні, патріотичні, але поезії в них нема.

Наочний свідок, Ансонія, Конн. — Звіт подамо, коли одержимо урядове письмо з Вашінґтону. Бажаємо як найкрасшого успіху в народній роботі.

Дописувателеви з Ст. Клер, Па. — Хотяй як дорогі у вас кури, але місце у „Свободі" дорозше, щоби про се писати.

В. Дра_ган, Путнем, Конн. — Прошу вказати всякому критикови на виказ із Вашінґтону.

М. Попович, Дітройт, Міш. — Ми не одержали від Вас ніякого листа до поміщення в „Свободі". Мабуть сей Ваш лист затратився десь у дорозі.

ALLENTOWN, PA.

Театральні представлення **НА СТАРОСТИ ЛІТ і СВІДКИ,** відограють Алентавнські Аматори **в неділю, дня 26. лютого 1922 р.** в гали під ч. 803 N. Front St., Allentown, Pa. Початок точно о годині 6-ій вечером. Вступ 25 цт. Режісер і дірігент п. Гр. Пипюк. 44